

ТЕХНИЧЕСКО РЕЗЮМЕ

РЕШЕНИЯ НА КОМИТЕТА НА
МИНИСТРИТЕ НА СЪВЕТА
НА ЕВРОПА ОТНОСНО
ПРЕНАСЕЛЕНОСТТА НА
ЗАТВОРИТЕ

Март 2024

Автори: Беранже Доминичи, Мартен Жувен

EUROPEAN PRISON LITIGATION NETWORK (EPLN)

Réseau Européen de Recherche et d'Action en Contentieux Pénitentiaire (RCP)

Регистрирана по Закона за френските сдружения от 1901 г.

Улица „Волтер“ 21 ter
75011 Париж, Франция
www.prisonlitigation.org

© EPLN, 2024

Съдържание

Въведение	4
1. Позоваване на дейността на Съвета на Европа и националните институции по правата на човека	5
2. Насърчаване на създаването на цялостна стратегия, включваща всички заинтересовани страни	5
3. Стратегии, насочени към предварителното задържане, съкращаването на присъдите и приема на затворници.....	7
4. По-малко внимание се отделя на продължителността на задържането и предсрочното освобождаване.....	8

Въведение

Настоящият документ има за цел да направи **общ преглед на позицията на Комитета на министрите на Съвета на Европа (КМ) и на неговия секретариат относно структурния проблем с пренаселеността на затворите.**

В документа се анализират препоръките на КМ и секретариата на КМ в **13 държави:** Белгия, България, Франция, Гърция, Унгария, Италия, Молдова, Полша, Португалия, Румъния, Русия, Словения, Украйна¹. Анализирани са само бележките и решенията, приети до септември 2023 г. Документи след тази дата не са разглеждани.

В избраните дела, някои от които са **пилотни или квазипилотни решения**,² Европейският съд по правата на човека (ЕСПЧ) е установил, че пренаселеността на затворите е **структурен или комплексен проблем**, който трябва да бъде решен чрез прилагането на широкомащабни мерки.

В някои случаи Европейският съд по правата на човека дава насоки как да се реши този проблем. Те варират от целеви мерки, които трябва да бъдат приети в рамките на определен срок (например при пилотни решения – осигуряване на ефективни средства за защита за задържаните лица, които искат да се оплачат от условията на задържане, вж. *Torreggiani and Others v. Italy*, no. [43517/09](#), 2013 г., §§ 96-99), до по-общи съображения относно наказателната политика на държавите (вж. *Orchowski v. Poland*, по което ЕСПЧ постановява, че „[ако държавата не е в състояние да гарантира, че условията на задържане отговарят на изискванията на член 3 от Конвенцията, тя трябва да се откаже от строгата наказателна политика за да намали броя на лишени от свобода лица или да въведе система от алтернативни наказания“, *Orchowski v. Poland*, no. [17885/04](#), 2009 г., § 153; вж. също *Torreggiani*, § 95).

Въпреки тези предписания ЕСПЧ многократно е подчертавал, че КМ се намира „в по-подходяща позиция“ да даде насоки за това как дадена държава да организира наказателната си система или как да проведе реформа в затворите (*Sukachov v. Ukraine*, no. [14057/17](#), 2020, § 145; вж. също *Torreggiani*, §§ 94-95).

Комитетът на министрите се среща на ниво заместник-председатели четири пъти годишно, за да направи преглед на напредъка в изпълнението на решенията по редица дела (т. нар. „заседания, посветени на човешките права, или ДН заседания“). Прегледът се основава на докладите за напредъка, изготвени от правителството („планове за действие“, „доклади за действие“), както и на материалите представени от неправителствени организации (НПО) и националните институции по правата на човека (НИПЧ).

За съставянето на настоящото резюме са използвани **два основни източника**, между които трябва да се направи разграничение. Първият източник са решенията, взети от КМ („решения на КМ“). Това са основните документи, които излагат позицията на Комитета.

Вторият източник са бележките, изготвени от секретариата на КМ („бележки“) преди заседанията на КМ, посветени на тази тема, и въз основа на документацията, получена от правителства, НПО и НИПЧ. Бележките съдържат описание и анализ на ситуацията в разглежданата държава и мерките,

¹ Държавите и делата са както следва: **Белгия:** *Vasilescu v. Belgium*, no. 64682/12, 25 април 2014; **България:** *Neshkov v. Bulgaria*, no.36925/10, 27 януари 2015 & *Keyahov v. Bulgaria*, no. 41035/98, 18 януари 2005; **Франция:** *J.M.B. and others v. France*, no. 9671/15, 30 януари 2020; **Гърция:** *Nisiotis v. Greece*, no. 34704/08, 10 февруари 2011; **Унгария:** *Varga and others v. Hungary*, no. 14097/12; **Италия:** *Torreggiani v. Italy*, no. 43517/09, 8 януари 2013 & *Sulejmanovic v. Italy*, no. 22635/03, 16 юли 2009; **Молдова:** *Ciorap v. Moldova*, no. 12066/02, 19 юни 2007 & *I.D. v. Moldova*, no. 47203/06, 30 ноември 2010; **Poland:** *Orchowski v. Poland*, no. 17885/04, 22 октомври 2009 & *Norbert Sikorski v. Poland*, no. 17599/05, 22 октомври 2009; **Португалия:** *Petrescu v. Portugal*, no. 23190/17, 3 декември 2019; **Румъния:** *Rezmiveş v. Romania*, no. 61467/12, 25 април 2017 & *Bragadireanu v. Romania*, no. 22088/04, 6 декември 2007; **Русия:** *Ananyev v. Russia*, no. 42525/07, 1 октомври 2012; **Словения:** *Mandic v. Slovenia*, no. 5774/10, 20 януари 2012; **Украйна:** *Sukachov v. Ukraine*, no. 14057/17, 30 януари 2020. Вж. приложенията за допълнителна информация за делата.

² Съдът излиза с пилотно решение в случаите, когато разглежданият проблем, в резултат на своето системно или структурно съществуване, е предмет на множество сходни жалби. В пилотните решения Съдът дава насоки за мерките, които ответната държава трябва да предприеме в определени срокове. Тази процедура дава възможност на ЕСПЧ да не разглежда жалбите една по една. Вж. документа [Кратка информация за пилотните решения](#), публикуван от ЕСПЧ.

предприети или предвидени от националните органи. Освен това, бележките съдържат и предложения, на които КМ да обърне внимание. Бележките нямат задължителен характер, но могат да се използват за тълкуване на решението на Комитета.³

От тези източници са подбрани само частите, свързани с пренаселеността на затворите (не са взети предвид части, свързани с материалните условия на задържане или подробности за мерки за защита, които не са свързани с пренаселеността).

1. Позоваване на дейността на Съвета на Европа и националните институции по правата на човека

КМ насърчава използването на решенията, предложени в други дейности на Съвета на Европа (СЕ) по въпросите на пренаселеността на затворите и политиките в областта на затворите, като например **препоръките** ([Препоръка Rec\(99\)22 относно пренаселеността на затворите и увеличаването на затворническото население](#), [Препоръка Rec\(2000\)22 относно подобряване на прилагането на европейските правила за обществените санкции и мерки](#), [Препоръка Rec\(2003\)22 относно условното предсрочно освобождаване \(пробация\)](#) и [Препоръка Rec\(2006\)13 относно използването на задържането под стража, условията, при които то се осъществява, и осигуряването на гаранции срещу злоупотреби](#) - вж. относно [Словения, 1259-о заседание, бележки, 2016 г.](#)), **Бялата книга** (Европейски комитет по проблемите на престъпността, [Бяла книга за пренаселеността на затворите](#), 2016 г., вж. относно [Румъния, 1362-о заседание, Бележки, 2019 г.](#); [1398-о заседание, Бележки, 2021 г.](#); [1468-о заседание](#), Бележки, 2023 г.), **позициите на КПИ** (за конкретна държава или с по-общо значение - напр. [годишният доклад на КПИ за 2021 г.](#), в който се насърчава използването на „задължителна правна система за регулиране на затворите“ за справяне с пренаселеността на затворите, вж. относно Португалия, [1475-о заседание, Бележки, 2023 г.](#)) или **техническа помощ**, предоставена от СЕ (напр. напр. планът за действие на Съвета на Европа за Република Молдова за периода 2021-2024 г., финансиран по програма № 18 на Доверителния фонд за правата на човека (НРТФ) - вж. относно Молдова: [1265-о заседание, решение на КМ, 2016 г.](#); относно Русия: [1157-о заседание, бележки, 2012 г.](#)).

Докладите на НИПЧ също се споменават като полезен извор на идеи, допълващи източниците на СЕ (вж. относно [България: 1172-ро заседание, решение на КМ, 2013 г.](#), в което КМ приканва властите да „вземат надлежно предвид [...] съответните препоръки, направени от мониторинговите органи на национално и международно равнище, включително КПИ и омбудсмана“; по отношение на Португалия: [1475-то заседание, решение на КМ, 2023 г.](#), в което КМ приканва властите да се възползват „изцяло от съответния експертен опит, работа и инструменти на Съвета на Европа и препоръките на Националния превантивен механизъм“).

2. Насърчаване на създаването на цялостна стратегия, включваща всички заинтересовани страни

Комитетът на министрите ясно посочва, че борбата с пренаселеността на затворите изисква **прилагането на цялостна стратегия**. Тази стратегия трябва включва всички заинтересовани страни

³ За повече информация виж [iНаръчник: Процедури и начин на работа на Комитета на министрите](#), част III. 5: „Документите [от срещата] се състоят от основните документи, предмет на дискусиата и бележките по дневния ред, в които са изложени проекторешенията. Секретариатът подготвя бележките по дневния ред единствено когато те допълват и подпомагат дискусиите на заместник-председателите и/или когато са необходими за изготвянето на тяхното решение.“; вж. също Европейска мрежа по прилагането, [Прилагане на решенията на Европейския съд по правата на човека. Наръчник за НПО, увредени лица и техните представители](#), стр. 14: „Тези бележки съдържат обобщения на делата и произтичащите от тях последици, както и проект за решение на КМ за всяко от тях.“

и която е насочена към справянето с няколко елемента на пренаселеността чрез промени в политиките, провеждане на дейности за повишаване на осведомеността на заинтересованите страни, организационни мерки, влияещи на режимите на задържане и намеси в затворите.

Въпреки че съдебната власт е специално посочена като „единствената страна, която може да **разпорежи освобождаване или корекция на присъдата** и така да може да **действа спрямо „източниците“ на нарушения на член 3**“ (цитат относно Франция, [1411-о заседание, Бележки, 2021 г.](#)), всички заинтересовани страни в областта на наказанията трябва да бъдат включени (вж. относно Белгия: „прокурорите, съдиите по разследването и изпълнението на наказанията, администрацията на затворите и пробационните служби“, [1436-о заседание, Бележки, 2022 г.](#); относно Гърция: [1288-о заседание, Бележки, 2017 г.](#), в което секретариатът призовава за „перезглеждане на наказателната система и **взаимодействието между законодателната власт (наказателна система), съдебната власт (присъди) и пенитенциарната система (условия на задържане)**“; относно Португалия: [1475-о заседание, Бележки, 2023 г.](#), в което секретариатът изтъква „осезаемата добавена стойност на консултациите с всички заинтересовани страни“ в процеса и се позовава пряко на приноса на „...**гражданското общество**, който дава ясна представа за първопричините на проблемите и действията, чрез които те могат да бъдат решени“).

Такава стратегия често липсва в държавите, разглеждани от Комитета на министрите. Стратегията често се изтъква като **необходима стъпка за решаване на проблема с пренаселеността на затворите** (вж. например относно Франция: [1451-во заседание, Бележки, 2022 г.](#) и [решение на КМ](#); относно Украйна: [1475-то заседание, Бележки, 2023 г.](#) и [решение на КМ](#); относно Португалия: [1475-то заседание, Бележки, 2023 г.](#) и [решение на КМ](#)). Разгледаните примери показват, че една такава стратегия трябва да се справи с пренаселеността на затворите чрез мерки, влияещи на наказателното право (за да се ограничи използването на мярката „лишаване от свобода“), процесуалното право (за да се гарантира достъпът на затворниците до ефективни средства за защита) и затворите (за да се подобрят материалните условия на задържане).

Пример за прилагането на такива стратегии може да се намери в Русия по време на ранните етапи от изпълнението на решението *Ananyev and others v. Russia* (no. [42525/07](#), 2012), когато КМ „отбеляза със удовлетворение, че планът за действие се основава на цялостна и дългосрочна стратегия за разрешаване на структурния проблем, установен от Съда“ ([1157-о заседание, Бележки, 2012 г.](#) и [решение на КМ](#)). Този план за действие обхващаше едновременно „мерки, насочени към по-широкото използване на алтернативи на лишаването от свобода; [м]ерки, насочени към по-нататъшно подобряване на материалните условия на задържане; [и] [м]ерки, насочени към създаване на вътрешни компенсаторни и превантивни средства за защита и към подобряване на съществуващите“ (пак там). Въпреки първоначалното си „удовлетворение“ от мерките, предприети от властите, по време на последното разглеждане на делото седем години по-късно, КМ отбелязва „със загриженост, че [ЕСПЧ] продължава да постановява решения, които констатира пренаселеност в редица места за задържане, и приканва властите да предоставят информация за мерките, предприети за решаване на този проблем“ ([1348-о заседание, решение на КМ, 2019 г.](#)).

По подобен начин мерките, приети от италианските власти в изпълнение на пилотното решение по делото *Torreggiani* (приключило през 2016 г.), понякога се споменават от секретариата като „извор на вдъхновение“ за други държави (вж. относно Унгария: [1250-о заседание, Бележки, 2016 г.](#); относно Словения: [1259-о заседание, Бележки, 2016 г.](#)).

Секретариата подчертава, че италианските власти са предприели мерки в три направления: мерки в областта на наказателната политика за използването на алтернативи на лишаването от свобода и ограничаване на използването на мярката „задържане под стража“ за леки престъпления, организационни мерки за подобряване на условията на живот на затворниците и обновяване на затворите ([1214-о заседание, Бележки, 2014 г.](#)).

КМ ясно посочва, че **мерките, насочени към увеличаване на местата в затворите, взети самостоятелно, не са в състояние да решат проблема с пренаселеността** (вж. относно Франция: [1451-во заседание, Бележки, 2022 г.](#); по отношение на Белгия: [1475-о заседание, Бележки, 2023 г.](#) и [решението на КМ](#)) - въпреки че могат да бъдат част от решението, когато се предприемат

успоредно с други политики (вж. относно [Гърция: 1172-о заседание, Бележки, 2013 г.](#); относно [Румъния: 1122-о заседание, Бележки, 2015 г.](#)).

3. Стратегии, насочени към предварителното задържане, съкращаването на присъдите и приема на затворници

В много от бележките на секретариата и решенията на КМ се поставя акцент върху „политиките за ограничаване или намаляване на броя на лицата, които биват изпращани в затворите“. Тези политики понякога изглеждат като „единствения устойчив начин за справяне с пренаселеността“ (цитати относно [Унгария: 1250-о заседание, бележки, 2016 г.](#), секретариатът цитира [доклада от посещението на КПИ, публикуван през 2014 г.](#), § 39).

Поради това често се насърчава използването на **алтернативи на задържането под стража** (като се използват алтернативни санкции или мерки за неотклонение). Такъв например е основният акцент в намесата на КМ по отношение на [Унгария](#), в която е установено, че алтернативите на задържането са „недостатъчно използвани“ ([1377-о заседание, бележки, 2020 г.](#); [1310-о заседание, бележки, 2018 г.](#)). То е споменато като част от проблема и в други държави като [Украйна](#) ([1390-о заседание, бележки, 2020 г.](#) и [решение на КМ, 2020 г.](#)), [Франция](#) ([1451-о заседание, бележки, 2022 г.](#) и [решение на КМ](#)), [Молдова](#) ([1186-о заседание, бележки, 2013 г.](#) и [решение на КМ](#)), [Словения](#) ([1259-о заседание, бележки, 2016 г.](#) и [решение на КМ](#)) и др. На [Португалия](#) също е препоръчано да използва по-често алтернативи на задържането под стража, въпреки че страната има един от най-ниските проценти на хора задържани под стража в държавите от СЕ - което предполага, че проблемът с пренаселеността има други причини ([1475-о заседание, решение на КМ, 2023 г.](#)).

В държави, в които честотата и продължителността на предварителното задържане са счетени за сериозен проблем, изрично са препоръчани или анализирани алтернативи на предварителното задържане - вж. по-специално случаите на [Полша](#) ([1164-о заседание, бележки, 2013 г.](#) и [решение на КМ](#)), [Гърция](#) ([1390-о заседание, бележки, 2020 г.](#)) или [Русия](#) ([1288-о заседание, бележки, 2017 г.](#)).

Сред мерките, прилагани от държавите, разгледани или препоръчани от КМ или секретариата, са засиленото използване на **електронно наблюдение** като алтернатива на задържането „под стража, като самостоятелна присъда или средство за изпълнение на присъда“ (цитат относно [Белгия](#), по-широкото използване на тази мярка е отбелязано „с интерес“ както от секретариата, така и от КМ: [1475-о заседание, Бележки, 2023 г.](#) и [решение на КМ](#)).

В прегледаните документи не се забелязва критичен анализ на използването на тази мярка. В два приключени случая ([Полша](#), [Италия](#)) е въведено засилено използване на електронно наблюдение за кратки присъди и то **е споменато като част от по-широк набор от мерки**, които са постигнали известни резултати в борбата с пренаселването (вж. относно [Полша: 1265-о заседание, Резолюция, 2016 г.](#), в резолюцията се споменава последният представен план за действие, в който се посочва, че електронното наблюдение може да бъде разпоредено като алтернатива на присъди лишаване от свобода до една година; относно [Италия: 1201-о заседание, Бележки, 2014 г.](#)).

По други висящи дела **се препоръчва по-широкото използване на електронно наблюдение като мярка за намаляване на пренаселеността** (вж. относно [Белгия: 1475-о заседание, решение на КМ, 2023 г.](#), споменато по-горе - очакваше се разширеното използване на алтернативи на задържането, включително електронно наблюдение, да „допринесе за намаляване на броя на затворниците“ още преди шест години, вж. [1302-о заседание, бележки, 2017 г.](#); относно [Румъния: 1310-о заседание, решение на КМ, 2018 г.](#)). Тази мярка е придружена от **препоръка за подобряване на капацитета на пробационните служби** (вж. относно [Белгия: 1475-о заседание, решение на КМ, 2023 г.](#); относно [Румъния: 1362-ро заседание, бележки, 2019 г.](#), в което секретариатът изказва съжаление, че „персоналът на [пробационната служба] продължава да

бъде крайно недостатъчен въпреки основния принос на службата за отклоняването на повече от 100 000 души от системата на затворите, което прави ефективното ѝ функциониране жизненоважно за краткосрочния и дългосрочния успех на стратегията на Румъния за борба с пренаселеността“; вж. също случая на Словения, където една от предприетите мерки е създаването на пробационна служба: [1294-то заседание. бележки. 2017 г.](#)

Други мерки включват **целени промени в областта на наказателното право**, за да се гарантира, че „лишаването от свобода е крайна мярка“ (цитат по отношение на Молдова: [1406-о заседание. бележки. 2021 г.](#)). Това например е направено по отношение на леките престъпления в Италия ([1150-о заседание. бележки. 2012 г.](#) и [решение на КМ](#)) и Полша ([1265-о заседание. резолюция. 2016 г.](#), в която се споменава последният план за действие), предвидено е да се случи в Гърция през 2020 г. в рамките на реформа, „целяща налагането на по-умерена наказателна политика“ ([1390-о заседание. бележка. 2020 г.](#) и [решение на КМ](#)) и е установено като необходимо при първото разглеждане на изпълнението на пилотното решение *Varga and Others v. Hungary* в Унгария (№ [14097/12](#), 2015 г.; вж. [1236-о заседание. Бележки. 2015 г.](#): секретариатът заявява, че разработването на алтернативи на задържането е необходимо с оглед на факта, че леките престъпления често се наказват с лишаване от свобода). По отношение на Белгия КМ използва алтернативна формулировка, като предлага да се „намали броят на хипотезите, за които законът предвижда задържане“ ([1475-о заседание. Решение на КМ. 2023 г.](#)).

Друга мярка, която изглежда придобива все по-голямо значение в по-новите решения, е въвеждането на **задължителни законови ограничения на броя на затворниците**. Това беше отбелязано като мярка, предприета от словенските власти в тяхната „многогранна национална стратегия за борба с проблема с пренаселеността“ ([1294-о заседание. бележки. септември 2017 г.](#): затворници от затвора в Любляна трябва автоматично да бъдат прехвърлени в други затвори, при достигане на максималния капацитет) и беше препоръчано на Франция ([1451-о заседание. решение на КМ. 2022 г.](#): КМ прикани властите да „обмислят нови задължителни законови ограничения, които да регулират броя на затворниците и Белгия ([1475-о заседание. решение на КМ. 2023 г.](#): КМ прикани властите да „обмислят незабавно задължителни законови ограничения за регулиране на броя на затворниците“).

Подобна мярка беше предвидена от секретариата и за Португалия, но тя не фигурира в решението на КМ (1475-о заседание, 19-21 септември 2023 г.: сравни бележките, в които се предлага да се въведе „задължително законодателство за регулиране на броя на затворниците, което да се прилага веднага при възникване на ситуации на пренаселеност [...], например чрез въвеждане на абсолютен максимум на броя на затворниците за всеки затвор“, и решението на КМ, което призовава властите да използват „всички налични средства съгласно действащото законодателство, за да ограничат влизането на хора в системата на затворите“).

4. По-малко внимание се отделя на продължителността на задържането и предсрочното освобождаване

Реформите на държавите за намаляване на продължителността на присъдите се отнасят предимно до **леки престъпления**, както показва реформата, приета от Италия, която въвежда „по-леки наказания за леки престъпления, свързани с наркотици“ ([1201-во заседание. бележки. 2014 г.](#)), или Гърция, която премахна „леките престъпления“ ([1390-то заседание. бележки. 2020 г.](#)).

Въпросът за **дългите присъди** се разглежда рядко.

В два случая дългите присъди са споменати като причина за пренаселеността. Веднъж, в случая на Франция, след като секретариатът подчертава въздействието на краткосрочните присъди върху пренаселеността, добавя, че по-дългите присъди с течение на времето допринасят за „препълването на затворите“ ([1451-во заседание. Бележки. 2022 г.](#)). И втори път, по отношение на Румъния секретариатът се опасява, че „по-дългите присъди за рецидивисти и по-строгите условия за достъп до предсрочно освобождаване“ могат да обезсилват положителният ефект от по-широкото използване на електронно наблюдение ([1310-о заседание. бележки. 2018 г.](#)).

Този въпрос е разгледан по-подробно по отношение на Гърция, когато секретариатът взема отношение по повод реформата на наказателното право, предвиждаща по-строги наказания за редица тежки престъпления. Секретариатът заявява, че „увеличаването на степента на наказанията в горната част на наказателната скала не може да бъде компенсирано с по-скромното и намаляване в долната част“ и че подобна политика „обикновено води до увеличаване на броя на лишените от свобода и поради това обикновено не може да се справи с пренаселеността на затворите“ ([1428-о заседание, Бележки, 2022 г.](#)).

Примерите за **подобрения на механизмите за намаляване на присъдите** се срещат по-често, и като препоръки за въвеждане (вж. относно Белгия: [1355-о заседание, решение на КМ, 2019 г.](#); относно Молдова: [1406-о заседание, решение на КМ, 2021 г.](#); относно Португалия: [1475-о заседание, решение на КМ, 2023 г.](#)), или като положителна оценка на мерките, приети от властите (вж. относно България: [1411-о заседание, бележки, септември 2021 г.](#), след реформа, позволяваща на затворниците да искат предсрочно освобождаване директно от компетентния съд и облекчаваща условията за достъп до предсрочно освобождаване на рецидивисти; относно Италия: [1214-о заседание, Бележки, 2014 г.](#), след реформа, която увеличи възможностите на затворниците да се възползват от предсрочно освобождаване под надзор, като увеличи броя на дните лишаване от свобода на полугодие, за да може затворникът да получи право на предсрочно освобождаване; относно Румъния: [1348-о заседание, Бележки, 2019 г.](#) и [решение на КМ](#), след реформа, свързана с пробацията, която допринесе за намаляване на броя на затворниците; относно Гърция: [1230-о заседание, Бележки, 2015 г.](#), в което секретариатът предлага да се допълнят съществуващите мерки, насочени към „ограничаване на броя на лицата, изпратени в затвора за изпълнение на присъда (алтернативи на лишаването от свобода), и към осигуряване на намаляване на броя на осъдените затворници чрез отлагане на изпълнението на наказанието лишаване от свобода или схеми за предсрочно освобождаване“ с алтернативи на предварителното задържане).

Комитетът на министрите също препоръчва временните **мерки, приети по време на пандемията COVID-19**, да станат постоянни. Тези мерки в много случаи доведоха до намаляване на броя на затворниците след прилагането на схеми за намаляване на присъдите (вж. относно Португалия: [1398-о заседание, бележки, 2021 г.](#) и [решение на КМ](#), в което КМ препоръчва да стане постоянно „по-гъвкавото изпълнение на присъдите“, описано от секретариата в бележките като „частично помилване, предоставяне на извънреден домашен отпуск, опрощаване на присъди и пробация“ - тази препоръка не беше повторена при разглеждането на случая през 2023 г.). По отношение на Белгия (която е приложила сходни мерки под формата на прекъсване на присъди и предсрочно освобождаване) секретариатът отбелязва само, че „възможността, предоставена по време на първата вълна на COVID-19, е била използвана, но ефектът ѝ не се запазил във времето“, което не може да се тълкува като препоръка за удължаване на мерките ([1398-о заседание, бележки, 2021 г.](#), добавен акцент: мерките са споменати в документите представени от НИЧП, цитирани в бележка под линия 15 от бележките на секретариата).

Въпросът за пренаселеността като демографски феномен и въпросът за процесуалните права на затворниците се припокриват с въпроса за компенсаторните средства за защита, които властите трябва да въведат: многократно КМ е предлагал да се въведат средства за защита, които да предоставят компенсации под формата на намаляване на присъдите на затворници, държани в лоши условия на задържане (един такъв пример е средството за защита, въведено в Италия, анализирано от ЕСПЧ в решението му *Stella v. Italy* (№ [49169/09](#), 2014 г.) като имащо „неоспоримото качество да спомогне за разрешаването на проблема с пренаселеността, като ускорява освобождаването на задържаните лица от затвора“, вж. също [1201-о заседание, решение на КМ, 2014 г.](#); вж. по отношение на Русия: [1288-о заседание, решение на КМ, 2017 г.](#); по отношение на Румъния: [1362-о заседание, решение на КМ, 2019 г.](#), в което КМ изразява съжаление за „премахването на средството за защита, въведено като компенсация под формата на намаляване на присъдата на лица“, задържани в лоши условия).

**Funded by the
European Union**

Този документ е финансиран от Европейския съюз. Изразените в него мнения и възгледи са единствено на авторите и не непременно отразяват тези на Европейския съюз. Европейският съюз не може да бъде държан отговорен за тях.